

Sopot 29.09.2024 r.

dr hab. Krzysztof Najman
profesor Uniwersytetu Gdańskiego

Recenzja rozprawy doktorskiej:

mgr Svitlany Didkivskiej

pt.: An Enhancement of University Educational Services with the Use of Distance Learning:
Polish and Ukrainian Perspectives

napisanej pod opieką naukową dr. hab. Grażyny Paliwody-Pękosz
na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie

1. Przesłanki formalne napisania recenzji

Podstawę formalną przygotowania recenzji rozprawy doktorskiej pod w/w tytułem stanowią:

- uchwała Rady Naukowej Dyscypliny Nauki o Zarządzaniu i Jakości Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie z dnia 11 lipca 2024 r.,
- ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 r. (t.j. Dz. U. 2023 r., poz. 742, z późn. zm.)

2. Ocena merytoryczna pracy

a) problematyka badawcza, tytuł, cel rozprawy,

Problematyka badawcza rozprawy doktorskiej wpisuje się w prowadzone od lat badania nad jakością kształcenia wyższego ze szczególnym uwzględnieniem form kształcenia na odległość. Pandemia COVID-19 spowodowała konieczność natychmiastowej zmiany tradycyjnych dla uczelni wyższych form kształcenia na formy online. Tak szybka zmiana, podyktowana nadzwyczajnymi okolicznościami miała raczej charakter „*mniejszego zła*” niż przemyślanego i dobrze przygotowanego procesu zmian form kształcenia. W szczególności, konsekwencje praktycznie natychmiastowego wdrożenia takiej formy kształcenia były nieprzewidywalne i oddalone w czasie. I choć dyskusja nad tymi konsekwencjami trwa nieustannie od początku pandemii, to jest to problem złożony, wieloaspektowy i dotyczący wielu różnych interesariuszy. Z tego punktu widzenia wybór problematyki badawczej rozprawy uważam za celowy i dobrze uzasadniony.

Tytuł rozprawy: “An Enhancement of University Educational Services with the Use of Distance Learning: Polish and Ukrainian Perspectives” uważam za niezręcznie sformułowany. Zawiera w sobie tezę, że system nauczania na odległość wymaga poprawy czy ulepszenia. To raczej wniosek z badania niż jego tytuł. Tytuł wskazuje także jednoznacznie na perspektywę polską i ukraińską, gdy w rzeczywistości badana jest jedynie jedna polska uczelnia i jedna ukraińska. Jest to więc raczej studium przypadku, a wybrane uczelnie powinny być jednoznacznie wskazane w tytule. Tytuł jest więc znacznie szerszy niż treść rozprawy. Czytając pracę, w szczególności wstęp, pytanie badawcze RQ3 i wnioski końcowe dowiadujemy się, że ważnym elementem badań są uwarunkowania kulturowe, które powodują, że Polska i Ukraina są warte osobnego traktowania czy badania. Tytuł jednak nie zawiera odniesień do czynników kulturowych.

Biorąc powyższe pod uwagę uważam, że **tytuł nie odzwierciedla wystarczająco precyzyjnie celów pracy i jej zawartości.**

Ogólny cel pracy został sformułowany następująco:

„The aim of the research is to identify the determinants shaping the quality of educational services provided by universities using distance learning from the viewpoint of different stakeholders, in order to create recommendations for the enhancement of educational services.”

Sformułowanie to zawiera w sobie faktycznie dwa, rozłączne cele: pierwszym jest identyfikacja czynników kształtujących jakość kształcenia na odległość, a drugim: stworzenie rekomendacji dla doskonalenia nauczania na odległość. Oba te cele są ze sobą związane, jednak zawierają ponownie, nie wyrażoną precyzyjnie dodatkową tezę, że system nauczania na odległość w badanych krajach wymaga poprawy. Warto także zauważyć, że sama identyfikacja czynników jakości kształcenia na odległość nie jest tożsama z identyfikacją i oceną problemów związanych z tym procesem. Jednak budowa rekomendacji już wymaga jednoznacznego wskazania słabości i wad istniejącego systemu. Z powyższych powodów cel główny pracy uważam za nieprecyzyjny.

Główny cel badawczy jest doprecyzowany w **czterech celach szczegółowych**:

1. Identification of the state-of-the-art approaches to the quality of educational services and the quality of distance learning.

Cel ten ma charakter porządkujący teorię związaną z pojęciem jakości kształcenia i jej oceną. Uważam, że jest w rozprawie doktorskiej uzasadniony.

Same jednak badania Autorki nad jakością usług edukacyjnych budzą niedosyt. Przegląd literatury światowej choć jest obszerny, skupia się na przeglądzie koncepcji i różnych definicji czy podejściach do badania jakości kształcenia. W pracy jednak całkowicie pominięto kwestie samego pomiaru tego zjawiska. Nie przywołano wyników żadnych badań na ten temat. Jest to o tyle zaskakujące, że badań takich jest wiele i budzą one żywą dyskusję. W szczególności rankingi europejskie czy światowe. Te liczbowe wyrażenie jakości kształcenia jest jednym z kluczowych elementów wyboru uczelni przez kandydatów na studia, a więc najważniejszej grupy interesariuszy usług edukacyjnych. Porównując różne kraje czy systemy

edukacyjne konieczne jest bowiem przyjęcie obiektywnych kryteriów. Nie wystarczą tu kryteria opisowe, które z natury rzeczy są subiektywne i trudno porównywalne. Kryteria ilościowe, choć także nie są pozbawione wad, w prostszy i bardziej jednoznaczny sposób pozwalają dokonać porównania czy wzajemnego pozycjonowania badanych jednostek.

Reasumując: z recenzowanej rozprawie doktorskiej dowiadujemy się jakie są najważniejsze czynniki wpływające na jakość usług edukacyjnych, poznamy różne ich klasyfikacje, jednak nie dowiadujemy się w jaki sposób czynniki te są obserwowane i mierzone. Brak tego elementu w części teoretycznej pracy ma duże znaczenie. Sądzę, że właśnie z tego powodu brakuje takich pomiarów w części empirycznej pracy, co znacząco ją osłabia.

2. Identification of stakeholders and their characteristics in university educational services in Poland and Ukraine.

Drugi cel szczegółowy wydaje się także uzasadniony. Przegląd i uporządkowanie wiedzy w tym zakresie wydaje się właściwe w rozprawie doktorskiej. Pogłębione badanie interesariuszy i ich charakterystyka mogłyby być cennym wkładem Autorki w rozumienie roli interesariuszy.

Realizacja tego celu szczegółowego wydaje się jednak niepełna. Autorka przywołuje tu głównie przykłady z literatury światowej, co jest właściwe. Jednocześnie nie przeprowadza w rozprawie **samodzielnych i pogłębionych badań**, w szczególności nad nowymi grupami interesariuszy, którzy pojawili się po upowszechnieniu się nauki zdalnej. Nie wskazała np. producentów oprogramowania do prowadzenia spotkań online (Teams, Google Meet, Webex, i wiele innych), dostawców usług internetowych, producentów sprzętu niezbędnego do prowadzenia spotkań online: komputerów, tabletów, ruterów WiFi, kamer video, oświetlenia, producentów oprogramowania green screen, itp. A jest to liczna grupa interesariuszy zewnętrznych czerpiących poważne korzyści ze sprzedaży swoich produktów i usług, zainteresowanych utrwaleniem procesu nauczania na odległość i to niezależnie od obiektywnej jakości tego procesu. Należy żałować, że Autorka nie

zauważyła tej grupy interesariuszy i nie wykorzystała szansy na pionierskie opisanie ich roli w kształtowaniu usług edukacyjnych.

3. Identification and comparison of the up-to-date factors that determine the quality of distance learning in higher education from the point of view of different stakeholders at Krakow University of Economics (KUE) and Zhytomyr Polytechnic State University (the abbreviation ZP is used for this research, however this university does not have an official acronym yet).

Cel ten wydaje się niezręcznie sformułowany. Jest oczywiste, że Autorka stara się zidentyfikować „aktualne” czynniki kształtujące jakość kształcenia na odległość. Precyzuje także cel główny wskazując, że badane będą jedynie dwie wybrane uczelnie. W wyjaśnieniach brakuje jednak uzasadnienia Autorki, w jaki sposób te uczelnie będą reprezentowały usługi edukacyjne w Polsce i na Ukrainie. Niepotrzebne jest także wtrącenie informacji o skrócie ZP w treści tak ważnego zdania jakim jest cel pracy.

4. Creation of a framework of shaping the quality of distance education that takes into account Polish and Ukrainian perspectives.

Cel ten wydaje się dobrze uzasadniony w rozprawie doktorskiej. Diagnoza powinna kończyć się rekomendacjami. Niestety Autorka inaczej formułuje ten cel szczegółowy w stosunku do ogólnego. Czym innym jest zapisane tu tworzenie ram kształtowania jakości kształcenia na odległość a czym innym propozycja rekomendacji zmian w istniejącym systemie. Ramy mogą, ale nie muszą odwoływać się do istniejącego systemu. Rekomendacje zmian odwołują się ewidentnie do istniejącego systemu. Oba podejścia mogą wynikać z przeprowadzonej wcześniej diagnozy jednak nie są tożsame. Dodatkowo w opisie tego celu szczegółowego Autorka odwołuje się do kontekstów kulturowych Polski i Ukrainy, co w treści celu głównego ani w treści pracy nie jest zawarte.

Aby osiągnąć powyższe cele, główny i częściowe Autorka sformułowała 3 pytania badawcze:

RQ1: What are the state-of-the-art approaches towards assuring the quality of educational services and the quality of distance learning?

RQ2: Who are the main stakeholders of university educational services in Poland and Ukraine, and what are their profiles/characteristics?

RQ3: How can the quality of distance learning be captured from the point of view of various stakeholders (e.g. students, academic staff, university administration, accreditation bodies, employers), taking into account the cultural dimension of learning (Polish and Ukrainian perspectives)?

Pytania te są tożsame z celami częściowymi sformułowanymi wcześniej. badawczymi. Sformułowane w formie pytania, ale niczego nie uszczegółowiają, nie pogłębiają. Pytanie drugie to właściwie dwa odrębne pytania badawcze. Pierwsze dotyczy identyfikacji interesariuszy usług edukacyjnych, a drugie ich charakterystyk. Trzecie pytanie badawcze dawało Autorce szansę na pogłębienie pracy, gdyby zmienić w nim jedno słowo: How can the quality of distance learning be *captured* na *measured*. Pojawia się tu ponownie odwołanie do kontekstu kulturalnego obu badanych krajów, ale w pracy nie jest on wyjaśniony czy szerzej brany pod uwagę. Pytanie drugie i trzecie zawierają niepotrzebne wtrącenia i uzupełnienia, które niczego nie wnoszą.

Biorąc powyższe pod uwagę sądzę, że pytania badawcze nie są dobrze sformułowane i nie wnoszą do rozprawy wartościowych elementów.

Należy zauważyć, że rozprawa nie zawiera żadnych hipotez badawczych, które Autorka próbowałaby falsyfikować. W mojej ocenie jest to bardzo poważna wada rozprawy doktorskiej.

Reasumując uważam, że przedstawione w rozprawie doktorskiej cele są interesujące i warte realizacji. Powinny być jednak precyzyjnie sformułowane tak, aby nie było wątpliwości co Autorka chce badać, osiągnąć i w jaki sposób. Cele szczegółowe muszą się zawierać w celu głównym, a tak nie jest np. w kwestii nawiązań do uwarunkowań kulturowych. Praca powinna zawierać hipotezy, które Autorka powinna w toku samodzielnie realizowanych badań zweryfikować. To właśnie weryfikacja hipotez powinna prowadzić do realizacji celów. Pytania badawcze to tylko dodatkowa pomoc w konstruowaniu pracy. W tym zakresie uważam, że Autorka popełniła szereg istotnych błędów.

b) metodyka badawcza

Autorka w kilku miejscach rozprawy doktorskiej wyjaśnia wybór metodyki badawczej.

W objaśnieniach celów szczegółowych rozprawy wskazuje, że w swoich badaniach będzie się posługiwała metodami opisowymi, eksploracyjnymi i analizą porównawczą. W rozdziale 4 rozszerza opis dodając analizę studium przypadku z zastosowaniem technik etnograficznych. Kolejne rozszerzenie znajduje się w tablicy 8 w odniesieniu do pytań badawczych. W dalszej części rozdziału 4 Autorka dodaje kolejne metody, wskazując jako główną metodę analizy danych analizę tematyczną (thematic analysis, str 52). Samej metody jednak nie wyjaśnia w satysfakcjonujący sposób. Na zaledwie połowie strony znajduje się bardzo ogólne wyjaśnienie, że: "thematic analysis was chosen with its six main phases (familiarization with the data, generating initial codes, generating themes, reviewing potential themes, defining and naming themes, producing the report)". Niestety brak szczegółów w jaki sposób identyfikowane były tematy, w jaki sposób przebiegała procedura kodowania, itd. Brak szczegółowego opisu, także formalnego wykorzystanej metodyki skutkuje licznymi wątpliwościami w dalszej części rozprawy. W rozdziale 5, w którym przedstawione są wyniki badań empirycznych brakuje podstawowych informacji w jaki sposób ustalone zostały opisywane dalej szeroko tematy. Np. z nagłówka tablicy 11 dowiadujemy się, że na podstawie wypowiedzi badanej kadry akademickiej (20 osób) w badanych

uczelniah ustalono 62 tematy, które następnie Autorka dzieli na kategorie i podkategorie. Nie znajdziemy jednak żadnego wyjaśnienia w jaki sposób te tematy zostały wyróżnione. Nie znajdziemy w rozprawie, nawet w załącznikach listy tych tematów. Brakuje także opisu sposobu grupowania tematów w kategorie. Nie ma więc możliwości oceny poprawności wyboru samych tematów ani budowy czy nazywania wyróżnionych kategorii. W ten sam niesatysfakcjonujący sposób opisywane są wszystkie tematy wyróżnione dla wszystkich badanych grup interesariuszy.

Autorka wskazuje także (str. 47) że uczelnie do badania wybrała kierując się kryterium wygody a respondentów w sposób celowy i metodą kuli śnieżnej. W realizacji badania posłużyła się analizą literatury tematu, dokumentów, wywiadami bezpośrednimi i częściowo strukturyzowanymi. Struktura uzyskanej próby badawczej została przedstawiona w tablicy 9.

Biorąc pod uwagę cele postawione w pracy a także wymiar naukowy prowadzonych badań ocena doboru metod badawczych wydaje się niejednoznaczna. Do części dotyczącej studiów nad literaturą tematu a także dokumentami organizacyjnymi i prawnymi nie mam istotnych uwag. Badania te są realizowane generalnie poprawnie.

Do części dotyczącej badań empirycznych mam wiele zastrzeżeń i uwag.

Praca naukowa powinna posiadać walor obiektywny, porządkujący wiedzę, wyjaśniający i uogólniający. Mam poważne wątpliwości czy Autorka w wystarczającym stopniu zadbała o spełnienie tych wymogów.

Identyfikację głównych grup interesariuszy usług edukacyjnych uczelni wyższych i ich charakterystyk można być może uznać za w znacznym stopniu uniwersalną. Bardziej ogólne regulacje prawne czy organizacyjne uczelni można być może uogólnić na całą uczelnię. Nie musi to być zawsze prawdą, ponieważ poszczególne wydziały czy instytuty mogą mieć znaczną niezależność. W tym zakresie uznaję treść rozprawy za może niezbyt precyzyjną, ale ostatecznie wystarczającą.

Co jednak znacznie ważniejsze, Autorka nie wyjaśniła z jakiego powodu ograniczyła się w swoich rozważaniach do arbitralnie wybranych dwóch uczelni, poza walorem wygody tak prowadzonych badań. Autorka nie wyjaśniła w pracy w jakim sensie badane dwie uczelnie są porównywalne, aby możliwe było ich bezpośrednie zestawienie. Brak także odniesienia do reprezentatywności wybranych uczelni dla obu krajów. W rozdziale 4.1 zostały podane podstawowe informacje o obu uczelniach jednak zupełnie brak jest uzasadnienia dla dokonanego wyboru. Jest to o tyle ważne, że Autorka w całej pracy odnosi się do Polski i Ukrainy a nie do przebadanych instytucji czy osób.

Podobnie, brak jest poważnego uzasadnienia dla struktury próby badawczej. Z tablicy 9 (str. 49) wynika, że w badaniu wzięło udział 24 studentów z KUE i 27 z ZP. Oznacza to, że nie jest to nawet jeden przedstawiciel z jednej specjalności. Trudno uznać opinie takiej grupy studentów za reprezentatywne dla ich ogółu. Podobnie jest z pracownikami naukowymi. Autorka wyjaśnia wprawdzie, że wybrała pracowników o największym doświadczeniu, nie przedstawiła jednak żadnych kryteriów oceny tego doświadczenia. Jest to raczej jej subiektywna ocena 740 pracowników KUE i 400 ZP. Podobnie, wskazując przedsiębiorstwa zatrudniające absolwentów obu uczelni posłużono się metodą kuli śnieżnej, która ma zastosowanie przede wszystkim w badaniach rzadkich i trudnych do zidentyfikowania przypadków. Przy tysiącach absolwentów badanych uczelni i monitorowaniu losów absolwentów nie widzę merytorycznego uzasadnienia dla takiej metody wyboru jednostek do badania. W szczególności nie pozwala ona na uogólnienie uzyskanych wyników poza próbę badanych jednostek.

Powstaje więc kluczowe pytanie: czy wnioski wynikające z przeprowadzonych badań dotyczące studentów, kadry akademickiej, innych interesariuszy czy specyfiki realizowanej nauki na odległość tych uczelni mają charakter reprezentatywny dla wszystkich pozostałych w Polsce i na Ukrainie? Na jakiej podstawie można uważać, że opinie pracowników i studentów zebranych w sposób celowy i metodą kuli śnieżnej, a więc w sposób nieprobabilistyczny można uogólnić na populację w Polsce i Ukrainie? Pytanie to jest kluczowe dla oceny pracy, ponieważ Autorka wyraźnie wskazuje, że uzyskane wyniki są właściwe dla Polski i Ukrainy.

W mojej opinii podstaw merytorycznych wynikających z przyjętej metodyki badawczej do takich uogólnień nie ma. Uzyskane przez Autorkę w toku jej badań empirycznych wyniki choć ciekawe dotyczą tylko przebadanych osób. Nie są reprezentatywne nawet dla badanych uczelni.

c) wykorzystana w rozprawie literatura przedmiotu

Literatura, na której Autorka opierała swoje rozważania jest bogata i odwołuje się we właściwy sposób do światowych osiągnięć w opisywanym temacie. W wielu przypadkach brakuje precyzyjniejszego wskazania fragmentu tekstu, do którego Autorka się odwołuje. W wielu przypadkach brakuje podanych stron dla przywoływanych opinii czy treści.

d) konstrukcja rozprawy

Rozprawa doktorska składa się z sześciu rozdziałów, wstępu i wniosków końcowych. Rozprawa zaczyna się od rozdziałów teoretycznych porządkujących kwestie interesariuszy usług edukacyjnych, ich jakości i kształcenia na odległość. Następnie jest rozdział poświęcony metodyce badawczej planowanej do wykorzystania w rozprawie. Kolejny rozdział to główny rozdział badawczy. Rozprawa kończy się rozdziałem zawierającym propozycje ram kształtowania nauczania na odległość. Sam układ poszczególnych rozdziałów uznaję za właściwy.

O ile strukturę pracy oceniam pozytywnie to już rozkład treści jest w mojej opinii nieproporcjonalny i niewłaściwy. Rozdział pierwszy składa się z 15 stron i ma 3 podpunkty. Rozdział drugi ma 7 stron i dwa podpunkty. Rozdział trzeci ma 14 stron 3 podpunkty, w tym podpunkt 2 ma własne 4 podpunkty. Rozdział 4 liczy 9 stron i ma 3 podpunkty. Kluczowy rozdział empiryczny liczy 65 stron, zawiera 7 podrozdziałów i łącznie 35 podpunktów. Rozdział szósty liczy 10 stron i zawiera dwa podrozdziały. Oznacza to, że połowa całej rozprawy doktorskiej, która liczy bez bibliografii nieco ponad 120 stron, to jeden rozdział. Taki brak zachowania proporcji w pracy wskazuje na to, że Autorka nie przemyślała całości konstrukcji pracy.

Biorąc powyższe pod uwagę uważam, że sam pomysł na konstrukcję rozprawy jest poprawny jednak jego realizacja jest niewłaściwa.

e) uzyskane wyniki oraz wnioski z badań

Lektura rozprawy doktorskiej wskazuje, że Autorka starała się przeanalizować problem badawczy. Część teoretyczna pracy porządkuje wiedzę w zakresie usług edukacyjnych, jakości kształcenia i interesariuszy na rynku edukacyjnym. Są to badania zrealizowane na ogół poprawnie, choć brakuje im głębokości, co wskazałem wyżej.

Do metodyki badawczej trudno szerzej się odnieść, ponieważ Autorka przedstawiła wyłącznie własny pomysł na realizację badania. W pracy zabrakło szerokiego przeglądu i oceny stosowanych w badaniach tego typu metod. Po lekturze rozprawy tylko w niewielkim zakresie dowiadujemy się jakimi przesłankami kierowała się Autorka wybierając takie a nie inne metody badawcze i czy możliwe były także inne drogi realizacji postawionego celu. Ten brak szerszego przeglądu metodycznego skutkuje w mojej opinii wadami metodycznymi samej rozprawy. W rozprawie nie znajdziemy odpowiedzi na kluczowe pytania: jeżeli celem rozprawy była identyfikacja czynników kształtujących jakość kształcenia na odległość a także propozycja zmian w tym systemie w Polsce i Ukrainie, to z jakiego powodu badanie ogranicza się do dwóch uczelni i pojedynczych reprezentantów poszczególnych grup interesariuszy? Jeżeli Autorka uważa, że system kształcenia na odległość w Polsce i Ukrainie może podlegać podobnym zmianom, co wynika z podobieństw kulturowych tych krajów, to dlaczego aspekty kulturowe nie zostały głęboko przebadane i opisane?

W pracy Autorka niewłaściwie interpretuje wyniki swoich analiz. W szczególności w zakresie wskazanym wyżej, a dotyczącym uogólniania wyników. Autorka w sposób nieuprawniony odnosi swoje wyniki do Polski i Ukrainy, czasami do KUE i ZP zamiast do zbadanych studentów, pracowników czy przedsiębiorców.

Wnioski końcowe rozprawy mają także zaskakującą postać. Jest to w zasadzie streszczenie pracy jednak bez precyzyjnych odniesień do sformułowanych we wstępie celów badawczych. We wnioskach Autorka nie odnosi się bowiem bezpośrednio do głównego celu badawczego, do celów szczegółowych a także do postawionych pytań badawczych. Nie ocenia stopnia realizacji celów, nie daje odpowiedzi na pytania badawcze. W mojej opinii jest to w pracy doktorskiej niewłaściwe postępowanie.

3. Konkluzja

Biorąc wszystkie powyższe elementy uważam, że problem badawczy Autorka wybrała bardzo dobrze. Miała dobry, ogólny pomysł na konstrukcję rozprawy i poprawnie wybrała elementy, z których rozprawa powinna się składać. Przeglądając cytowaną w rozprawie literaturę tematu sądzę, że Autorka zapoznała się z kluczowymi pozycjami literatury w badanym zakresie. W części nadawczej dokonała dość głębokich analiz dążąc do pogłębienia wiedzy w tym zakresie. Opanowała także w podstawowym zakresie technikę przygotowania rozprawy doktorskiej.

Niestety realizacja rozprawy pozostawia wiele do życzenia. Cel rozprawy, cele szczegółowe i pytania badawcze są sformułowane nieprecyzyjnie a część z nich niczego nie wnosi do rozważań. Cele te tylko w części odnoszą się do tytułu rozprawy, który sam w sobie także nie jest wystarczająco precyzyjny. Treść rozprawy nie zawiera żadnych hipotez badawczych, które Autorka by weryfikowała. Nie sposób więc ocenić w jakim zakresie Autorka zrealizowała swoje cele, ponieważ są one jedynie subiektywnie i w opisowy wyrażone w rozprawie. Przyjęta metodyka badawcza jest właściwa dla badań zjawisk nowych, o których niewiele wiadomo i służą w głównej mierze przygotowaniu badań docelowych, w znacznie większej skali i szerszym zakresie. Autorka zidentyfikowała obszary badawcze, które dopiero teraz, w kolejnym badaniu wśród interesariuszy usług edukacyjnych w obu badanych krajach powinny być zrealizowane. Jednak Autorka traktuje uzyskane wyniki jako już reprezentatywne dla populacji interesariuszy w Polsce i Ukrainie, co jest zasadniczo błędne. Rozkład treści w rozprawie jest także niewłaściwy, wskazujący na brak szerszej refleksji nad jej zawartością lub pośpiech w jej przygotowaniu. Powyższe przyczyny powodują, że badanie zrealizowane w rozprawie, choć niepozbawione wartości poznawczej jest zaledwie przyczynkiem do dalszych, znacznie pogłębionych badań.

Biorąc wszystkie powyższe elementy pod uwagę a także zapisy Ustawy Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce z dnia 20 lipca 2018 r. (t.j. Dz. U. 2023 r., poz. 742, z późn. zm.) w zakresie wymogów dla rozprawy doktorskiej uważam, że recenzowana rozprawa doktorska choć prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydata jednak w niewystarczającym stopniu prezentuje umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy

naukowej. Uważam, że kandydatka w niewystarczającym stopniu wykazała, że jej rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej.

Oceniając całość rozprawy uważam, że wniosek o dopuszczenie jej do publicznej obrony jest przedwczesny.

dr hab. Krzysztof Najman
profesor Uniwersytetu Gdańskiego